

Patent- och marknadsöverdomstolen

Justitiedepartementet
Enheten för immaterialrätt och
transporträtt

Yttrande över promemorian Privatkopierings- ersättningen i framtiden SOU 2022:20

(Ju2022/01441)

Patent- och marknadsöverdomstolen har granskat promemorian utifrån de intressen domstolen främst har att bevaka. Inledningsvis vill domstolen framhålla att de förslag som lämnas framstår som mycket väl genomarbetade.

Förslaget går i huvudsak ut på att rätten till ersättning vid ”privatkopiering” utvidgas samt att en ny myndighet (Privatkopieringsnämnden) ska besluta vilka anordningar som ska medföra skyldighet att betala ersättning och vilka belopp som ska betalas per anordning. Domstolen välkomnar den föreslagna reformen och har samtidigt följande synpunkter.

Att ansvaret för att bestämma ersättningens storlek flyttas från parterna till staten framstår som det bästa alternativet för ett rättssäkert och effektivt ersättningssystem. Förslaget innebär samtidigt att känsliga tvistefrågor skulle komma att avgöras genom en myndighetsföreskrift. Det är i sammanhanget viktigt att beakta det begränsade konstitutionella utrymmet för en sådan lösning på civilrättens område.

Som utredningen konstaterar i sina överväganden är det i viss utsträckning möjligt att genom verkställighetsföreskrifter fylla ut lagbestämmelser även inom det obligatoriska lagområdet. Det krävs dock att föreskrifterna inte tillför något väsentligt nytt samt att de inte innebär nya åligganden för den enskilde eller nya ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden (betänkandet s. 122). Det aktuella förslaget innebär att Privatkopieringsnämnden skulle ges befogenhet att inom förhållandevis vida ramar bestämma inte enbart storleken på ersättningen utan också vilka anordningar som ska omfattas av ersättningskyldigheten. Nämndens ställningstaganden kommer således att kunna framstå som nya åligganden. Detta gäller inte minst för exempelvis tillverkare av anordningar som inte tidigare har omfattats av skyldighet att utge ersättning. Mot denna bakgrund finns det anledning att i det fortsatta lagstiftningsarbetet göra ytterligare överväganden för att säkerställa att den ordning som ska gälla är förenlig med regeringsformen.

En alternativ lösning kan vara att nämndens ställningstaganden lämnas genom vägledande rekommendationer, t.ex. allmänna råd som inte är rättsligt bindande. Med tanke på det underlag och den sakkunskap som föreslås stå till nämndens förfogande kan detta alternativ antas leda till att såväl parter som domstolar i mycket stor utsträckning kommer att följa nämndens rekommendationer och att tvister i praktiken undviks. Vid en sådan lösning framstår det som tillräckligt att kriterierna för ersättningens bestämmande anges i lag samtidigt som föreskrift om inhämtande av

yttranden och andra beredningsåtgärder kan meddelas i nämndens instruktion (jfr förslaget till 26 l §).

När det gäller Privatkopieringsnämndens ställning konstaterar domstolen att ersättningsfrågan rör känsliga bedömningar sett från parternas perspektiv. Med hänsyn till de uppgifter som nämnden anförtros bör nämndens sammansättning, ledamöternas tjänstgöringstid och omröstningsregler regleras i lag. Det måste också vara tydligt att ordföranden och viceordföranden ska vara eller ha varit ordinarie domare (jfr 3 § första stycket i förslaget till förordning med instruktion för Privatkopieringsnämnden) samt anges hur många övriga ledamöter som ska ingå. Det är i detta sammanhang viktigt att i det fortsatta lagstiftningsarbetet ta ställning till om övriga ledamöter ska vara branschföreträdare eller helt fristående. En lämplig ordning kan enligt domstolen vara att det i nämnden ingår ledamöter samt ersättare som representerar rättighetshavare, konsumentintresset och ersättningskyldiga.

När det gäller de föreslagna ändringarna i upphovsrättslagen har domstolen därutöver följande synpunkter.

Enligt förslaget till 26 k § första stycket har upphovsmän vars skyddade verk *har* privatkopierats under vissa förutsättningar rätt till rimlig ersättning. Bestämmelsens formulering kan uppfattas så att rättighetshavare som begär ersättning måste styrka att dennes verk rent faktiskt har blivit föremål för privatkopiering. Eftersom detta inte är tanken med förslaget bör ett lägre beviskrav, förslagsvis "antagligt", anges i lagtexten. Vidare föreslår domstolen att första stycket i den nyss nämnda paragrafen formuleras så att det framgår att de ersättningsberättigade har rätt till ersättning av sådana näringsidkare som anges i den föreslagna paragrafens andra stycke.

För att undantaget i 26 k § tredje stycket inte ska bli vidare än vad som måste vara avsett bör första punkten formuleras "...användas uteslutande till annat...".

I förslaget till 26 m § tredje stycket andra meningen anges att rättighetshavare ska lämna uppgift om "hur de påverkas ekonomiskt av privatkopieringen". Domstolen föreslår en mer preciserad formulering som bättre svarar mot de kriterier som anges i förslaget till 26 l § andra stycket.

När det gäller förslaget till förordning med instruktion för Privatkopieringsnämnden vill domstolen väcka frågan om inte formerna och resurserna för nämndens beredning av ärenden behöver övervägas ytterligare.

Slutligen vill domstolen lyfta frågan om det kan finnas anledning att överväga ändringar i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) avseende uppgifter hos Privatkopieringsnämnden om enskildas affärs- och driftsförhållanden.

I handläggningen av detta ärende har deltagit hovrättslagmannen Amina Lundqvist, hovrättsrådet Ulrika Ihrfelt och specialistföredraganden Christian Ekmer, föredragande

Amina Lundqvist

Christian Ekmer